

Верховний
Суд

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ
АПАРАТІВ СУДІВ

Програма підготовка та підвищення рівня
кваліфікації секретарів судового засідання
Вищого антикорупційного суду

27 лютого 2025 року

Штучний інтелект у правосудді: міжнародний досвід та виклики

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

Пов'язані поняття

1. Незалежність, неупередженість, об'єктивність
2. Цифрова компетентність
3. Принцип заборони зловживання процесуальними правами
4. Принцип процесуальної економії
5. Єдність судової практики, принцип правової визначеності
6. Мотивованість судового рішення
7. Національна безпека
8. Дезінформація
9. Доступ до правосуддя
10. Етика
11. Довіра до суду

Застосунки, які створені на базі ШІ та можуть бути використані у процесі реалізації особою права на доступ до суду та у процесі діяльності судової гілки влади

<https://openai.com/chatgpt>

<https://gemini.google.com/app?hl=uk>

<https://copilot.microsoft.com>

<https://claude.ai/new>

<https://felo.ai/search>

<https://www.perplexity.ai>

<https://poe.com>

<https://x.com/i/grok>

<https://chat.deepseek.com/>

European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment

<https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>

Європейська етична хартія щодо використання штучного інтелекту в судових системах та їхньому середовищі), ухвалена Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (CEPEJ) у грудні 2018 року.

Документ є етичним орієнтиром, а не обов'язковою нормою, однак він має вагомий вплив на формування підходів до використання ШІ в правосудді на європейському рівні.

1. П'ять принципів етичного використання ШІ у правосудді:

Повага до прав людини – ШІ має бути сумісним з Європейською конвенцією з прав людини (ЕКПЛ) і Конвенцією №108 про захист персональних даних.

European Ethical Charter on the Use of Artificial Intelligence in Judicial Systems and their environment

<https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>

2. Недискримінація – необхідно запобігати посиленню чи відтворенню дискримінації внаслідок обробки даних.
3. Якість і безпека – алгоритми повинні базуватися на сертифікованих джерелах і функціонувати в безпечному технічному середовищі.
4. Прозорість, неупередженість і справедливість – методи обробки даних мають бути зрозумілими, аудит – дозволений.
5. Контроль користувача – рішення на основі ШІ не можуть бути обов'язковими, користувач повинен залишатися суб'єктом контролю і мати доступ до суду.

Opinion № 26 (2023) of the Consultative Council of European Judges Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary <https://rm.coe.int/ccje-opinion-no-26-2023-final/1680adade7>

Висновок № 26 (2023): Рухаючись вперед: використання асистивних технологій у судочинстві, схвалений Консультативною радою європейських суддів (КРЄС, CCJE) 1 грудня 2023 року.

Застосування технологій можливе виключно як підтримка і допомога, а не заміна судового розсуду. Висновок чітко підкреслює: ухвалення рішень залишається винятковою компетенцією судді, а делегування цього процесу технології є неприпустимим (п. 90–93, розділ VII, підпункт (iii) "Судова автономія«):

«Судове рішення має бути ухвалено виключно суддею – як формально, так і по суті. Воно не може бути делеговане чи ухвалене за допомогою технологій.»

Opinion № 26 (2023) of the Consultative Council of European Judges Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary <https://rm.coe.int/ccje-opinion-no-26-2023-final/1680adade7>

Судова система має бути повноцінним учасником або навіть ініціатором процесів цифровізації, зокрема впровадження ШІ. Технології, створені без участі судової влади, можуть призвести до втрати інституційної автономії (п. 56–60, розділ V.A)

«...технології повинні розроблятися під контролем судової влади, щоб уникнути зовнішнього втручання та зберегти довіру до судочинства».

Цифрові системи (включно з ШІ) мають відповідати Конвенції, зокрема праву на справедливий суд, захист персональних даних, прозорість, а також забезпечувати відповідальність і перевірку роботи алгоритмів (п. 81–89, розділ VI): «...застосування технологій не може звільняти державу від дотримання процесуальних гарантій, а їх правова і етична основа є критично важливою для легітимності цифрового правосуддя.»

Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law

https://vkksu.gov.ua/sites/default/files/rye_ramkova_konvenciya_zi_shtuchnogo_intelektu_prav_lyudyny_demokratiyi_ta_verh._prava.pdf

Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права

Міжнародний багатосторонній договір (рамкова конвенція), що є першим обов'язковим міжнародно-правовим інструментом у сфері регулювання штучного інтелекту з позиції захисту прав людини, демократії та верховенства права

Рівень прийняття: Рада Європи (Комітет міністрів)

Стаття 5(1) Сторони вживають заходів для забезпечення того, щоб діяльність у сфері систем ШІ не підривала цілісність, незалежність та ефективність демократичних інституцій і процесів, зокрема принципу поділу влади, поваги до незалежності судової влади та доступу до правосуддя.

Стаття 7 Сторони вживають заходів для забезпечення того, щоб діяльність у сфері систем ШІ поважала людську гідність і права людини, включаючи автономію особи.

Стаття 14 Сторони забезпечують доступність ефективних засобів правового захисту для осіб, чийі права та свободи були порушені внаслідок діяльності у сфері систем ШІ

Що таке ШІ у роботі юриста

Це виключно помічник, що:

1. потребує навчання та звикання,
2. не зробить краще за користувача,
3. працює у режимі «правок», а не «рецензування»,
4. має більше часу, креативності, легко знаходить матеріал, знає всі мови,
5. робить помилки за своєї багатофункціональності,
6. має різні настрої (режими працездатності),
7. схожий на талановитого, але лінивого друга-студента,
8. вимагає перепереверки власної роботи (самостійно або за допомогою іншого ШІ),
9. краще працює із завантаженими документами.

PROMPT

1. Привітання
2. Інформування про особу користувача (професію, уподобання)
3. Інформування про кінцеву ціль/мету прохання
4. Інформування про проміжне завдання
5. (за необхідності) надіслання зразків
6. Інформування про якість та обсяг очікуваного результату
7. Прохання перепроверити

ChatGPT використовують 5% населення світу щотижня — OpenAI

<https://mezha.media/2025/02/21/chatgpt-vykorystovuiut-5-naselennia-svitu-shchotyzhnia-openai>

ChatGPT перевищив 400 мільйонів активних користувачів на тиждень, що вдвічі більше, ніж у серпні 2024 року, та охоплює 5% населення світу, згідно із заявою операційного директора OpenAI Бреда Лайткапа в X.

Попри активну конкуренцію з боку DeepSeek, яка на початку року викликала дискусії про можливу зміну лідера серед ШІ-асистентів, ChatGPT продовжує домінувати на ринку.

OpenAI спрощує роботу з чат-ботом, прибираючи необхідність вибору моделі, а також планує впровадити GPT-4.5 і GPT-5 у чат і API, що може ще більше прискорити зростання популярності сервісу.

Grok blocked results saying Musk and Trump 'spread misinformation'

<https://www.theverge.com/news/618109/grok-blocked-elon-musk-trump-misinformation>

Grok тимчасово блокував джерела, які стверджують, що Ілон Маск або Дональд Трамп поширюють дезінформацію, що викликало резонанс серед користувачів.

В xAI пояснили це несанкціонованою зміною системного промпту, здійсненою колишнім співробітником OpenAI.

Після оновлення моделі Grok-3 бот заявив, що Трамп, Маск і віцепрезидент JD Ванс завдають найбільшої шкоди США, а інженери xAI втрутилися, щоб запобігти відповідям про те, що Маск і Трамп заслуговують покарання.

Representation of BBC News content in AI Assistants

<https://www.bbc.co.uk/aboutthebbc/documents/bbc-research-into-ai-assistants.pdf>

Згідно з новим дослідженням BBC, чотири найпопулярніші чат-боти зі штучним інтелектом – ChatGPT від OpenAI, Copilot від Microsoft, Gemini від Google та Perplexity AI – не завжди точно підсумовують новини.

BBC надіслало кожному з чат-ботів 100 запитань, і в 91% відповідей виявили хоча б невеликі помилки, а в 51% – суттєві проблеми. 19% відповідей містили фактичні помилки, такі як неправильні твердження, помилкові цифри або дати.

Серед помилок, які допускали чат-боти, були неправильне використання джерел або змішування відповідей.

Чат-боти іноді використовували старі новини BBC, подаючи їх як актуальні, або змішували інформацію з останніх новин із застарілими даними.

AI 'hallucinations' in court papers spell trouble for lawyers

<https://www.reuters.com/technology/artificial-intelligence/ai-hallucinations-court-papers-spell-trouble-lawyers-2025-02-18>

Американська юридична фірма Morgan & Morgan попередила понад 1000 своїх юристів про небезпеку використання штучного інтелекту, оскільки вигадані судові прецеденти можуть спричинити дисциплінарні санкції або звільнення.

За останні два роки в США суди розглядали щонайменше 7 справ, у яких юристи використовували фальшиві цитати, згенеровані ШІ, а в 2023 році федеральний суд у Нью-Йорку оштрафував двох адвокатів на 5000 доларів за посилання на неіснуючі справи.

У 2023 році 63% юристів, опитаних Thomson Reuters, визнали, що використовують ШІ в роботі, 12% – регулярно, а водночас кількість судових розглядів, пов'язаних із помилками ШІ, невпинно зростає.

У листопаді 2023 року суд у Техасі оштрафував юриста на 2000 доларів за використання фіктивних прецедентів і зобов'язав пройти навчальний курс про генеративний ШІ, що підтверджує необхідність підвищення рівня ШІ-грамотності в юридичній професії.

Найважливіші події 2024 року

1. Висловлення позиції Верховного Суду стосовно використання ШІ учасниками судового процесу (ухвала Судової палати для розгляду справ щодо корпоративних спорів, корпоративних прав та цінних паперів Касаційного господарського суду від 08.02.2024 у справі № 925/200/22 ([посилання](#))).
2. Висловлення позиції З'їзду суддів України стосовно використання ШІ суддями (Кодекс суддівської етики від 18.09.2024 ([посилання](#))).
3. Затвердження Всеукраїнською громадською організацією «Асоціація правників України» та внесення 26.12.2024 Національним агентством кваліфікації Професійного стандарту «Суддя» до Реєстру кваліфікацій ([посилання](#))).

Кодекс суддівської етики (стаття 16)

Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:

1. не впливає на незалежність та неупередженість судді,
2. не стосується оцінки доказів,
3. не стосується процесу ухвалення рішень,
4. не порушує вимог законодавства.

Професійний стандарт «Суддя»

Окремою вимогою до судді визначено «Цифрову компетентність», яка охоплює шість окремих складових такої компетентності та вимагає від судді наступних навичок:

1. ідентифікувати та використовувати комп'ютерні й мобільні пристрої для вирішення робочих завдань, змінювати налаштування застосунків;
2. адмініструвати онлайн сервіси; шукати, фільтрувати та перевіряти дані;
3. аналізувати, інтерпретувати та оцінювати дані, інформацію та цифровий контент; застосовувати відповідні формати для створення певного цифрового контенту;
4. застосовувати засоби цифрового зв'язку; поширювати та обмінюватись даними;
5. відображати та використовувати цифрову ідентичність;
6. дотримуватись визначених заходів кібергігієни, захисту та безпеки, у т. ч. розпізнавати неліцензійні застосунки.

Фільм "Штучне правосуддя" ("Artificial Justice")

У фільмі розглядається впровадження штучного інтелекту в судову систему Іспанії.

Сюжет розгортається у недалекому майбутньому, де уряд планує замінити суддів програмним забезпеченням на основі ШІ шляхом змін до Конституції, обіцяючи автоматизувати та деполітизувати судову систему. Фільм досліджує етичні дилеми та ризики, пов'язані з впровадженням ШІ в судову систему, піднімаючи питання про межі технологій у сфері правосуддя.

<https://www.youtube.com/watch?v=bdPVFeTcZ88>

100 AI Tools to Finish Months of Work in Minutes)

<https://medium.com/@datasciencenexus/100-ai-tools-to-finish-months-of-work-in-minutes-1e1c7e6ee431>

У публікації «100 інструментів штучного інтелекту, щоб завершити місяці роботи за лічені хвилини» міститься спеціальний розділ «**Інструменти дослідження**», в якому описано сучасні інструменти ШІ, що спрощують пошук, аналіз і впорядкування даних.

ChatGPT, Copilot, Gemini — використовуйте їх для генерування ідей, складання звітів і стратегій мозкового штурму (приклад: складіть звіт про дослідження ринку за лічені хвилини)

Abacus, Perplexity, Consensus, Elicit — ідеально підходить для агрегації даних і перевірки фактів (приклад: узагальніть складні наукові роботи для легшого розуміння).

Protecting human rights in a world of Artificial Intelligence, algorithms and big data

31 січня 2025 з нагоди початку року у роботі ЄСПЛ відбувся семінар на тему «Захист прав людини у світі штучного інтелекту, алгоритмів і великих даних».

Темами першої сесії були «Рада Європи/Європейські стандарти штучного інтелекту: створення ситуації та свобода слова в епоху штучного інтелекту».

На другій сесії розглядалися теми: «Штучний інтелект і право на справедливий суд» та «Вирішення проблеми потенційної дискримінації у сфері штучного інтелекту».

Програма: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/programme-seminar-jy-20250131-eng>

Аналітична довідка: <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/seminar-background-paper-2025-eng>

Відео заходу: <https://vodmanager.coe.int/cedh/webcast/cedh/2025-01-31-1/en>

Приклади практичного застосування ШІ

1. Пошук інформації у великих текстах документів (іноземна мова)
2. Підготовка релізів судових рішень
3. Підготовка проєктів окремих думок
4. Пошук критичних зауважень до оформлення проєктів документів
5. Пошук критичних зауважень до тексту проєктів документів
6. Підбір практики КСУ, ВП ВС, ЄСПЛ тощо
7. Підбір наукових підходів до теоретичних питань права

Запитання для обговорення

1. Чи використовується сьогодні штучний інтелект у діяльності судів?
2. Чи потребуватиме офіційне залучення штучного інтелекту до правосуддя внесення змін до Конституції України?
3. Які професії у зоні найбільшого ризику (суддя, помічник, секретар, працівник апарату)?
4. Чи потребуватиме офіційне залучення штучного інтелекту до правосуддя маркування відповідного судового рішення?
5. Чи зберігається приватність якщо суддя передає для запитання штучному інтелекту інформацію з конкретної справи?
6. Хто (суддя чи ШІ) складає первинний проєкт документу, а хто здійснює його перевірку?
7. Хто буде вирішувати спори між різними штучними інтелектами?

Основні завдання, які зможе виконувати у майбутньому ШІ

1. Здійснювати підбірку для судді та перевіряти релевантність і чинність законодавства, яке наведене стороною у поданому процесуальному документі, в т.ч. на предмет редакції відповідного акта на момент виникнення спірних правовідносин
2. Здійснювати підбірку для судді та перевіряти релевантність і «чинність» практики ВС (наявність ініціатив ВС для відступу), яка наведена стороною у поданому процесуальному документі
3. Підтверджувати відсутність практики ВС стосовно конкретного спору/правовідносин та, зокрема, за її відсутності здійснювати підбірку релевантної практики ЄСПЛ
4. Навчившись на офіційних перекладах Мінюсту рішень ЄСПЛ, здійснити переклад всіх інших рішень цього Суду
5. Виявляти пов'язані або схожі справи (для їх об'єднання, узгодження позицій тощо), а також підстави для ініціювання відкриття зразкової справи
6. Виявляти у проєкті судового рішення граматичні та логічні помилки
7. Надавати особі на етапі подачі процесуального документу інформацію про початок відліку процесуальних строків, зокрема, вручення/повідомлення, розміру судового збору, повноти поданих документів (відповідно до вимог процесуального закону) тощо
8. Здійснювати перевірку достовірності поданих доказів (допуск до офіційних реєстрів), повноважності представника тощо
9. Сигналізувати про можливу наявність «конфлікту інтересів» та, відповідно, підстав для самовідводу
10. Підтверджувати наявність у відзиві відповіді на всі доводи позову, апеляційної або касаційної скарги.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Берназюк Ян. Штучний інтелект як основа цифрового судочинства: помічник чи майбутній конкурент судді?
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/artificial_intelligence_bernaziuk.pdf
2. Берназюк Ян. Штучний інтелект (artificial intelligence) сьогоднішній погляд на перспективи майбутнього
[https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/artificial_intelligence_bernaziuk%20\(1\).pdf](https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/artificial_intelligence_bernaziuk%20(1).pdf)
3. Берназюк Ян. Сучасні можливості штучного інтелекту (artificial intelligence) процесуальна економія чи загроза незалежності судді?
<https://nsj.gov.ua/ua/pidgotovka-pratsivnikiv-aparativ-sudiv/programi-pidgotovki-pratsivnikiv-aparativ-sudiv-2021-rik/20-23-travnya-2024-r-programa-pidgotovki-ta-pidvishennya-rivnya-kvalifikatsii-za-standartizovanou-programou-pomichnikiv-suddiv-mistsevih-ta-apelyatsiynih-gospodarskih-sudiv>
4. Берназюк Ян. Інтеграція штучного інтелекту (artificial intelligence) в систему правосуддя: поспішай повільно
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/AI_festina_lente_bernaziuk.pdf
5. Берназюк Ян. Правосуддя та штучний інтелект: перші правила
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/AI_first_rules_bernaziuk.pdf
6. Берназюк Ян. Штучний інтелект та питання етики під час здійснення правосуддя
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/AI_ethics_bernaziuk.pdf
7. Берназюк Ян. Інструменти штучного інтелекту та неприпустимість зловживання процесуальними правами
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/AI_abuse_of_procedural_rights.pdf
8. Берназюк Ян. Нові принципи здійснення правосуддя
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/101-%20new_principles_court_bernaziuk.pdf
9. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту та принцип правової визначеності
https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_present/AI_principal_of_legal_certainly_bernaziuk.pdf
10. Берназюк Ян. Штучний інтелект: застосувати недозволено ігнорувати
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_AI_prohibition_or_permission_bernaziuk.pdf
11. Берназюк Ян. Сучасні можливості штучного інтелекту та питання приватності https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/104_AI_privacy_bernaziuk.pdf
12. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту в правосудді: міжнародні стандарти регулювання
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/105_AI_international_standards_bernaziuk.pdf
13. Берназюк Ян. Практичні аспекти використання технології штучного інтелекту в юридичній сфері
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/108_AI_practice_bernaziuk.pdf
14. Берназюк Ян. Технології штучного інтелекту та life hacks для юристів https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/109_%20AI_life_hacks_bernaziuk.pdf
15. Берназюк Ян. Штучний інтелект та правосуддя: механізми забезпечення прозорості та підзвітності
https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/115_AI_transparency_accountability_bernaziuk.pdf
16. Берназюк Ян. Штучний інтелект та право на приватність: баланс між інноваціями та захистом персональних даних
17. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні (лекційний матеріал)
18. Берназюк Ян. Діджиталізація судочинства: межі допустимого використання ШІ

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

18. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
19. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokov-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
20. Берназюк Ян. Штучний інтелект у правосудді: міжнародний досвід та виклики <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
21. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>

Верховний
Суд

Дякую за увагу!